A. ja Patkul seda olid kavatsenud. Veebr-s 1700 ei suutnud A. vastu ootusi Riiat äkilise rünnakuga vallutada. A-l ebaõnnestus ka Riia teiskordne piiramine s. a. suvel. A. 1701 kandus sõjategevus peamiselt Kuramaale ja 1702 Poolasse, kus A-i väed said korduvalt Rootsi vägede käest lüüa. Pärast Karl XII suundumist Saksisse oli A. sunnitud loobuma kroonist Altranstädt'i rahulepingu põhjal 24. IX 1706 ukj. Peale Rootsi vägede kaotust Poltaava lahingus 1709 uuendas A. liidu Vene ja Taaniga ja tungis s. a. sügisel Poolasse, kus ta uuesti tunnistati kuningaks. A. 1710 uuesti puhkenud sõda kestis A-l kuni 1719, kuna lõplik rahu sõlmiti Rootsiga alles 1732. — Põhjasõja tulemusena langesid need alad, mis A-i kavatsuste kohaselt pidid siirduma temale, Venemaa kätte. Vene tsaar saavutas suure mõju Poola riigi siseelu küsimusile, mis asjaolu hiljemini järkjärgult kujunes Poolale saatuslikuks ja muutis ühtlasi oluliselt võimude suhet Põhja- ja Ida-Euroopas.

P. Haake, August der Starke (1927); S. E. Bring, Karl XII (1918); С. М. Соловьевъ, Исторія Россіи съ древнѣйшихъ временъ, томъ XIV—XVIII[II] (1897); C. Hallendorff, Bidrag till det stora nordiska krigets förhistoria (1897); *idem*, Konung Augusts politik åren 1700—1701 (Skrifter utgifvna af K. Humanistiska Vetenskaps-samfundet i Uppsala, VI 4, 1898); *idem*, August den starke och Karl XII under nordiska krigets första skede („Historisk Tidskrift" 1905); H. Sepp, Zar Peters Kriegsplan gegen Est-, Liv- und Finnland für das Jahr 1704 (SB GEG 1931, ilm. 1932).

H. S.

AUL (end. perekonnanimi kuni 1931 **Klein**), **Juhan**, zooloog ja antropoloog, sünd. 3. X 1897 vkj. Pärnumaal Are v. vabadiku pojana, õppis Suigu valla- ja Taali ministeeriumikoolis, Pärnu linnakoolis 1913—15, omandas algkooli-õpetaja kutse 1920, sooritas eksternina küpsuseksami Tallinnas 1921; ta õppis Tartu ülikooli mat.-loodusteaduskonnas 1921—28, lõpetas kursuse zooloogia magistrina ja omandas 1938 dr. rer. nat. astme antropoloogia alal. Teadusliku stipendiaadina on ta töötanud 1935—37 kodumaal ja 1938—39 välismail. A. toimis õpetajana 1916—21 Pärnumaal, hiljemini Tartu linna õhtu-algkoolis ja 1927—32 Tartu õpetajateseminaris. A. on olnud Tartu ülikooli zooloogiainstituudi vanem assistent 1929—35 ja a-st 1937. Ta oli 1930—36 Eesti Eugeenika ja Genealoogia Seltsi juhatuse liige ja on a-st 1936 Rahvusvahelise Antropoloogia Tehnika Ühtlustamise Komitee liige. A-i töist on tähtsamad antropoloogilised uurimused, mis põhinevad suurelt osalt tema poolt ettevõetud laiaulatuselistele mõõtmistele: „Quelques données sur l'anthropologie des Sõrviens" (LUS-i Aruanded 1928, ilm. 1929), „Maailmasõja antropoloogilisest mõjust saarlastele" (*ibid.* 1933, ilm. 1934), „Etude anthropologique des ossements humains néolithiques de Sope et d'Ardu" (Õp. E. S-i Aastaraamat 1933, Tartu, 1935), „Anthropologische Forschungen in Eesti" (*Fenno-Ugrica* V B, Tall., 1936), „Zur Anthropologie der Estland-Schweden und das Problem der anthropologischen Beeinflussung der Esten durch die Schweden" (Õp. E. S-i Aastaraamat 1936, Tartu, 1937), „Données anthropologiques sur les Estoniens des districts occidentaux de l'Estonie et leur appartenance raciale" (*ibid.* 1937 I, Tartu, 1938), „Eesti antropoloogilise uurimise senine viljelemine" (teoses „Omariikluse süvendamisel", Tartu, 1938) jt. Peale selle on A. avaldanud eriraamatuna „Katseline ja vaatlusline taimeteadus" (Tall., 1922), „Pärivus ja rahvas" (Tartu, 1926), „Teekond nahasse" (Tartu, 1927), „Kodumaa neljajalgsed" (Tartu, 1931) ja tõlkeid.

Isikl. saadud andmed. *H. K-i.*

* **AULE, Eduard**, ühis- ja pangategelane, on toiminud 1925—28 Põhja Panga ja 1928—32 Krediitpanga direktorina. Seejärel on ta teotsenud juhatuse liikmena majanduslikes ettevõtteis, nagu o./ü. „Mootor" a-st 1932, a./s. „Hansa" 1931—38, o./ü. „Eesti Reisibüroo" a-st 1930 ja „Põhja kindlustusaktsiaselts" a-st 1938. — A. oli Ajutise Maanõukogu liige ja Asutava Kogu liige maaliidu rühmas, ka on ta olnud a-st 1923 E. Olümpiakomitee juhatuse liige (laekurina).

Isikl. jm. saadud andmed. *T.*

* **AUN-RAUP, Elise Rosalie**, kirjanik, suri 15. VI 1932 ukj. Tallinnas.

AVIKSOO (end. perekonnanimi kuni 1936 **Avikson**), **Heinrich**, omavalitsustegelane, õpetaja, sünd. 6. XII 1880 vkj. Pärnumaal Tori mõisas puusepa pojana,

Eesti biograafilise leksikoni tÃ¤ienduskÃ¶ide, 1940, lk. 22